

Clypevs Theologiæ Thomisticæ

Continens Tractatus de Beatitudine, de Actibus humanis, eorumque Moralitate; de Virtutibus ac Donis, de Vitiis ac Peccatis, & de Legibus, nec-non Dissertationem Theologicam de Probabilitate

Gonet, Jean-Baptiste

Parisiis, 1669

§. I. [Præmittenda ad resolutionem quæsitæ.]

[urn:nbn:de:hbz:466:1-77355](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-77355)

causet involuntarium secundum quid, non tamen concupiscentia.

125. Quod tamen illa interdum per accidens aliquid involuntarij admittat, ut habet secunda pars conclusionis, etiam constat experientia: licet enim cum vehemens est amor erga aliquam mulierem v. g. libentissimè pecunia & res familiaris abiciatur; sicut patet exemplo Principis Sichem, ardentissimè diligentis Dinam filiam Iacob, quam ut conjugem acciperet, ad Iacob & filios ejus dixit: *Inveniam gratiam coram vobis, & quacumque statueritis, dabo: augete dotem, & munera postulate. libenter tribuam quod petieritis, tantum dare mihi puellam hanc uxorem*: Ex minori tamen concupiscentia, aut forte ex magna concupiscentis avaritia, contingere poterit, quod cum aliqua repugnantia, dolore, & tristitia quis tribuat dotem vel pecuniam pro femina, vel alia re concupita; subindeque quod concupiscentia interdum per accidens aliquid involuntarij habeat admixtum. Quod potest hoc exemplo amplius declarari: licet calor ex sua natura habeat calefacere, & expellere omne frigus, per accidens tamen contingit, ut ex debilitate caloris, aut ex hoc quod frigiditas est in subjecto proprio, ut in aqua, omne frigus non expellat à subjecto, sed aliquid ejus cum calore mixtum relinquit, ut patet in aqua tepida. Ita ergo, licet concupiscentia, quando est vehemens, omnem repugnantiam, omnemque rationem involuntarij absorbeat & consumat; tamen quando est remissa, & conjuncta cum alio affectu vehementi, ad contrarium illius medij quod assumit inclinante; v. g. cum avaritia, quæ non nisi cum dolore & tristitia pecuniam largitur; tunc omnem tristitiam & repugnantiam, seu omnem rationem involuntarij à voluntate per accidens non excludit, sed aliquid involuntarij admittit.

126. Confirmatur: In operante ex passione multoties sunt istæ duæ considerationes: hoc opus est mihi bonum secundum sensum, quia delectabile; & est mihi malum secundum rationem, quia contra legem Dei: Ergo quando consentit passioni, sic vult illud agere, quatenus delectabile sensui, quod nolle illud facere, quatenus est contra rationem; & sic tunc duæ sunt voluntates oppositæ, una efficax, alia inefficax. Quod manifestè declarat Apostolus ad Roman. 7. dum loquens in persona hominis cum passione luctantis, vel passione victi, sic ait: *Non enim quod volo bonum hoc ago, sed quod odi malum illud facio*. Unde qui peccat ex concupiscentia, sæpe cum aliqua tristitia & dolore, & aliquo remorsu conscientie peccat: propterea Seneca loquens de viris voluptatibus & concupiscentiis deditis, ait: *Ipsæ voluptates eorum trepidant, & variis terroribus inquieta sunt; subitque eos dum maximè exultant sollicita cogitatio, hæc quandiu erunt? Ab hoc affectu Reges suam stivere potentiam, nec illos magnitudo sue fortune delectavit, sed venturus aliquando finis exterruit.*

127. Ex his intelliges, quod cum D. Thomas post Aristotelem, Nisenum, & Damascenum, docet ea quæ sunt ex concupiscentia non esse involuntaria secundum quid, sicut ea quæ procedunt à metu; non intendit omne involuntarium etiam per accidens à concupiscentia excludere, sed tantum duplex inter concupiscentiam & metum discrimen statuere. Primum est, quod

metus regulariter loquendo causat involuntarium; licet interdum per accidens illud non causet, quando scilicet medium quod assumitur ad evitandum malum quod timetur, non est asperum & molestum, sed delectabile & jucundum, v. g. cum quis ad evitandam ægritudinem utitur cibo delectabili, vel ad evitandum periculum abstinere ab itinere & navigatione: concupiscentia verò contra per se & regulariter est immunis ab involuntario; interdum tamen per accidens illud habet admixtum, ut patet in exemplis supra adductis. Secundum discrimen est, quod involuntarium, quod regulariter reperitur in his quæ sunt ex metu, ab ipso metu causatur; illud verò quod interdum per accidens miscetur concupiscentiæ, ab illa non procedit, sed aliunde provenit, ob rationem supra adductam, quæ sumitur ex diversitate objecti circa quod timor & concupiscentia versantur.

ARTICVLVS VII.

Utrum ignorantia causet involuntarium?

S. I.

Premittenda ad resolutionem quæstionis.

NOTANDVM primò ex D. Thoma hic art. 128. ignorantiam pro nunc dividi posse in antecedentem, concomitantem, & consequentem. Antecedens dicitur ea quæ antecedit actum voluntatis, hoc est, quæ nullo modo est volita: unde ad illam requiritur quod ille qui ignorat, sufficientem adhibeat diligentiam ad eam vincendam, cum tali intentione, ut si ea ablata esset, non produceret effectum quem producit ex ignorantia: exempli causâ, emittit aliquis sagittam in aliquem locum ubi est homo absconditus, ignorat tamen ibi latere hominem, & sufficientem adhibet diligentiam ut exploret an ibi sit homo, eâ intentione ut si sciret eum ibi latere, sagittam non emitteret; si ille talem hominem configat & interficiat, talis occisio dicitur procedere ex ignorantia antecedente. Concomitans vocatur illa, quæ merè per accidens & concomitanter se habet ad actum voluntatis, & quæ neque movet hominem ad operandum, neque illum removet seu prohibet ab operatione; sed homo est ita dispositus, ut æqualiter & eodem modo operaretur, si talis ignorantia non adesset, ac operatur cum illa: v. g. si quis venationis causâ circumeat sylvam, & deprehendat hostem; ignorat tamen eum esse hostem, & adhibitâ prius sufficienti diligentia, existimans esse feram ibi latitantem, emittit sagittam, & interficit hostem: talis occisio dicitur procedere ex ignorantia concomitante, quia tunc licet ille ignoret esse hostem, est tamen ita dispositus, ut si illum agnosceret, interficeret. Denique ignorantia consequens ea est quæ consequitur actum voluntatis, seu quæ est volita, quando scilicet voluntas vult ignorare id quod scire poterat & tenebatur. Porro dupliciter potest esse volita ignorantia: primò directè, quando scilicet voluntas expressè vult rem aliquam ignorare, ut liberius peccet, juxta illud Psal. 35. *Noluit intelligere ut bene ageret.* & hæc ignorantia dicitur affectata: secundo indirectè, quando voluntas expressè

quidem non vult ignorare, non tamen curat A
addiscere ea quæ potest, & tenetur scire; & hæc
ignorantia vocatur crassa seu supina.

129. Ex quibus intelliges divisionem allatam esse
bonam & convenientem: Nam ignorantia, ut
conducere potest ad rationem voluntarij, tri-
pliciter potest se habere ad actum voluntatis,
qui continet actum externum ex ignorantia fa-
ciendum, primò ut causa, secundò ut effectus,
tertiò neque ut causa, neque ut effectus, sed ut
per accidens concomitans talem actum: At-
qui ignorantia, quæ verè est causa actus, est
ignorantia antecedens, quia causa præcedit ef-
fectum, prioritare saltem naturæ; ignorantia
verò quæ est effectus voluntatis, est consequens,
quia effectus consequitur causam; ignorantia
tandem quæ neque est causa, neque effectus,
neque præcedit, neque subsequitur ratione cau-
salitatis talem actum, sed solum illum comita-
tur, & per accidens illi conjungitur, concomi-
tans est: Ergo ignorantia convenienter dividi-
tur in antecedentem, concomitantem, & sub-
sequentem.

130. Notandum secundò, involuntarium posse su-
mi dupliciter; primò positivè, vel contrariè,
quatenus dicit aliquid quod est contra inclin-
ationem voluntatis; secundò negativè, vel con-
tradicitoriè, prout dicit puram negationem vol-
untarij, & melius dicitur non voluntarium;
quia licet non sit secundum inclinationem vol-
untatis, non est tamen contra, sed merè indif-
ferenter se habet. Dubitatur ergo, quænam ex
dictis ignorantis causet involuntarium positivè,
aut negativè?

S. II.

*Resolvitur difficultas, quoad ignorantiam
antecedentem.*

Dico primò, ignorantiam antecedentem
causare involuntarium simpliciter. Ita Di-
vius Thomas hic art. 8.

131. Probatur: Quod causat effectum omninò no-
litum, & repugnantem inclinationi voluntatis,
causat involuntarium simpliciter: Sed ignoran-
tia antecedens causat effectum omninò nolitum,
ac repugnantem inclinationi voluntatis, ut pa-
tet in exemplo suprà adducto; projiciens enim
fagittam ex ignorantia antecedente, occidit ho-
minem quem noluisse occidere, & quem dolet
occidisse: Ergo ignorantia antecedens causat in-
voluntarium simpliciter. Ex quo inferes, illam
excusare à peccato: quia peccatum adeò volun-
tarium est, ut si non sit voluntarium, non sit
peccatum: unde qui invincibiliter ignorat v. g.
esse vigiliam, non peccat carnes comedendo;
de quo fufius in tractatu de peccatis.

Disp. 6.
art. 1.

Ex hoc etiam intelliges, quinam contractus,
quænam vota, & similia, valida sint, si fiant ex
ignorantia antecedente. In his enim attenden-
da sunt duo, videlicet substantia rei, & acci-
dentia: si ignorantia sit de substantia, invalidus
est contractus; secus autem, si sit de accidenti-
bus: unde si quis contraheret matrimonium
cum muliere paupere, existimans esse divitem,
matrimonium hoc esset validum; quia divitiæ
& paupertas sunt quid accidentale matrimonio:
si verò contraheret cum Catharina, existimans
esse Margaritam, matrimonium non esset vali-
dum, quia est ignorantia circa substantiam.

S. III.

*Alia difficultas, qua est de ignorantia conse-
quenti, expeditur.*

Dico secundò, ignorantiam consequentem
causare voluntarium simpliciter, & invo-
luntarium secundum quid. Ita S. Doctor in eo-
dem articulo.

132. Probatur prima pars: Qui vult causam alicu-
jus effectus, vult etiam in ipsa causa effectum
ex ea sequutum: Ergo cum ignorantia conse-
quens sit simpliciter volita, etiam effectus ex illa
sequutus erit simpliciter volitus in illa, & per
consequens simpliciter voluntarius.

133. Altera etiam pars suadetur: Quod sit contra
aliquam inclinationem voluntatis, est involun-
tarium secundum quid: Sed effectus proveniens
ex ignorantia consequenti, fit contra aliqua-
lem inclinationem voluntatis: Ergo est invo-
luntarius secundum quid. Minor probatur: Ope-
rans cum tali ignorantia, ita est affectus dum
operatur, ut si adesset scientia, non poneret ef-
fectum, unde illò positò, & adveniente scientia,
tristatur; ut patet cum quis non facta sufficien-
ti diligentia, putans occidere feram, occidit
amicum: Ergo voluntas operans cum illa igno-
rantia, habet aliqualem inclinationem in oppo-
situm. Patet Consequentia: nam ut ait Aristo-
teles 3. Ethic. cap. 1. *Eorum qui per insciam
agunt, is quem facti poenitet: invitus egisse di-
citur.* Ex quo inferes, quòd sicut illa quæ fiunt
ex metu, sunt mixta ex voluntario & involun-
tario, ita & ea quæ procedunt ex ignorantia con-
sequenti.

134. Adverte tamen, quòd ignorantia subsequens
est duplex; una purè sublequens, quæ condi-
tionem concomitantis non admittit; ut cum quis
affectat ignorare, ut liberius peccet, vel cum
quis negligit scire quod debet, unde postea cum
ignorantia peccat, quod pertinet ad ignoran-
tiam crassam: alia est ignorantia sublequens,
admittens conditionem ignorantie concomi-
tantis, quæ ideo mixta ex utraque dici potest;
v. g. cum aliquis non facta sufficienti diligentia,
dum putat se occidere feram, occidit hostem
suum, quem valde cupiebat occidere. Ignoran-
tia ergo coalequens, quæ non est mixta ex con-
comitante, sive sit affectata, sive crassa, causat
involuntarium secundum quid; non autem illa
quæ est mixta ex concomitante, modò expli-
catò: cum enim omne mixtum participet ex na-
tura utriusque extremi, talis ignorantia mixta
participat ex subsequente quod est de ejus essen-
tia, scilicet facere voluntarium simpliciter, ex-
cludendo involuntarium simpliciter; & de con-
comitante, non tristari de effectu, sed lætari, at-
que adeò non causare involuntarium secundum
quid.

S. IV.

Solvuntur objectiones.

135. CONTRA primam partem conclusionis
objici potest: Ignorantia consequens re-
mover scientiam, quæ si adesset, homo non
faceret id quod modò facit ex ignorantia: Ergo
talis ignorantia causat involuntarium simpli-
citer. Antecedens est Divi Thomæ in hoc articu-
lo, ubi loquens de hac ignorantia ait: *Causat
tamen secundum quid involuntarium, inquan-*